

RHIF Y DDOGFEN YMCHWIL GYMDEITHASOL: 42/2017

DYDDIAD CYHOEDDI: 26/07/2017

Deddfwriaeth rhoi organau: trafod penderfyniadau â'r teulu

Crynodeb Gweithredol

1. Cefndir a dull

1.1 Nod y gwaith ymchwil hwn oedd ystyried:

- P'un a yw pobl yn deall pwysigrwydd trafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau gyda'r teulu.
- Rhwystrau i drafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau gyda'r teulu.
- Y rôl y gall deunydd cyfathrebu ei chwarae wrth oresgyn rhwystrau i drafod y mater o roi organau gyda'r teulu.
- Ymatebion i ddeunyddiau cyfathrebu diweddar ar y ddeddfwriaeth rhoi organau (dwy hysbyseb ar fysiau a ddefnyddiwyd yn ystod 2016).

1.2 Cynhaliwyd wyth o drafodaethau grŵp bach. Roedd pob trafodaeth wedi para hyd at 90 munud a chafodd chwe pherson eu recriwtio i gymryd rhan ym mhob sesiwn. Cynlluniwyd y sampl i gynnwys:

- Pobl a oedd wedi trafod eu penderfyniad ynghylch rhoi organau gyda'r teulu
- Pobl nad oeddent wedi trafod eu penderfyniad ynghylch rhoi organau gyda'r teulu
- Pobl a oedd yn hapus â'r rhagdybiaeth o ganiatâd
- Pobl a oedd wedi dewis rhoi organau
- Demograffeg amrywiol

2. Diffinio trafodaethau ynghylch rhoi organau

2.1 Drwy'r gwaith ymchwil, daeth i'r amlwg y gallai 'trafod' penderfyniadau ynghylch rhoi organau gyda'r teulu olygu gwahanol bethau i wahanol bobl gan gynnwys:

- Wedi trafod, ond amser maith yn ôl
- Wedi trafod â rhai aelodau o'r teulu ond nid pawb
- Wedi trafod yn anffurfiol ond nid mewn ffordd bendant na manwl

3. Rhwystrau i drafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau

3.1 Daeth pum prif rwystr (gan gynnwys rhwystrau rhesymegol ac emosiynol) i'r amlwg mewn perthynas â thrafod penderfyniadau â'r teulu:

- Nid yw'r pwnc wedi codi mewn sgwrs
- Dim ymdeimlad o frys i drafod y pwnc
- Camganfyddiadau ynghylch y ddeddfwriaeth
- Pwnc anodd ei godi
- Camganfyddiadau ynghylch pwy all roi organau

4. Manteision trafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau

4.1 Fel arfer, roedd y bobl a oedd wedi trafod eu penderfyniad ynghylch rhoi organau gyda'r teulu wedi cael eu hysgogi i wneud hynny gan un neu fwy o'r tri ffactor canlynol:

- Cydnabod y canlyniadau cadarnhaol sy'n gysylltiedig â rhoi organau (yr effaith gadarnhaol y gallai rhoi organau ei chael ar unigolion sy'n aros am drawsblaniad)
- Ar ôl gweld sylw yn y cyfryngau i'r newid i'r ddeddfwriaeth
- Profiadau personol o ffrindiau/perthnasau a fu farw a oedd wedi tynnu sylw at bwysigrwydd trafod penderfyniadau â'r teulu

4.2 Er mai dyma'r rhesymau craidd i gyfranogwyr a oedd wedi trafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau, drwy'r gwaith ymchwil yn ei gyfanrwydd, nodwyd amrywiaeth o fanteision eraill posibl:

- Sicrhau bod penderfyniadau'r teulu yn cael eu parchu; sicrhau bod aelodau'r teulu yn ymwybodol o'm penderfyniad i ac fy mod i'n deall eu penderfyniadau hwy.
- Gwneud pethau'n haws i'r perthynas agosaf os byddaf yn rhoddwr organau posibl
- Annog trafodaethau teuluol mwy agored yn gyffredinol (er mai dim ond lleiafrif o'r cyfranogwyr a gyfeiriodd at hyn)

4.3 Yn aml, nid oedd y rhan fwyaf o'r cyfranogwyr wedi ystyried rôl y teulu na gwneud pethau'n haws i'r perthynas agosaf cyn hyn. Roedd meddwl am hyn wedi bod yn drobwynt i lawer ohonynt ac wedi cadarnhau bod trafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau yn fuddiol.

5. Gweithgarwch yn y cyfryngau ynghylch rhoi organau

- 5.1 Drwy'r gwaith ymchwil, ychydig a oedd yn cofio hysbysebion ynghylch y ddeddfwriaeth rhoi organau ond roedd awydd i gael gwybodaeth ynghylch effaith y newid i'r ddeddfwriaeth.
- 5.2 Dangoswyd dau ddeunydd cyfathrebu diweddar i'r cyfranogwyr, a ddefnyddiwyd ar fysiau cyhoeddus yn ystod 2016. Ar y cyfan, teimlai'r cyfranogwyr fod y posteri braidd yn 'ddi-fflach' ac nad oeddent yn drawiadol iawn. Roeddent yn fwyaf cadarnhaol ynghylch deunyddiau cyfathrebu a oedd, yn eu barn hwy, yn cyfleu stori bywyd go iawn, gadarnhaol yn dangos y canlyniad cadarnhaol sy'n deillio o drafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau gyda'r teulu.

6. Awgrymiadau ar gyfer annog trafodaethau

- 6.1 Gofynnwyd i'r cyfranogwyr roi awgrymiadau ar sut i annog pobl i drafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau gyda'r teulu. Cofnodir yr awgrymiadau hyn, ynghyd â'r syniadau a ddaeth i'r amlwg yn ystod y gwaith dadansoddi, gan [ddefnyddio fframwaith newid ymddygiad EAST](#).

<i>Elfen o fframwaith EAST i annog newidiadau mewn ymddygiad</i>		<i>Canfyddiadau'r ymchwil</i>
E	Gwneud trafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau yn hawdd (<i>easy</i>)	Annog a chefnogi trafodaethau ar benderfyniadau ynghylch rhoi organau drwy'r ffyrdd canlynol: <ul style="list-style-type: none">• Rhoi ysgogiad i godi'r pwnc.• Cynghorion i annog pobl i godi'r pwnc.• Modelu'r sgwrs.
A	Gwneud trafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau yn ddeniadol (<i>attractive</i>)	Defnyddio cywair cadarnhaol a storïau bywyd go iawn i hyrwyddo manteision trafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau: Manteision personol: <ul style="list-style-type: none">• Bod yn hyderus bod eich penderfyniad yn glir.• Tawelwch meddwl na fyddai eich teulu'n gorfod gwneud penderfyniad anodd pe bai ansicrwydd ynghylch eich dymuniadau.• Tawelwch meddwl eich bod yn ymwybodol o benderfyniad eich teulu.• Nododd y bobl a oedd o blaid rhoi organau mai mantais arall oedd y gallai eglurder ynghylch eich penderfyniad gael effaith gadarnhaol ar fywyd rhywun arall os byddwch yn rhoddwr organau posibl. Manteision teuluol: <ul style="list-style-type: none">• Bod yn agored a rhannu eich penderfyniadau.• Parchu dymuniadau eich gilydd.• Ei gwneud hi'n haws i'r teulu os byddwch yn rhoddwr organau posibl.• Osgoi rhoi sioc i aelodau'r teulu nad oeddent yn ymwybodol o'ch penderfyniad.• Osgoi dadleuon teuluol sy'n codi pan nad yw aelodau o'r teulu yn ymwybodol o'ch penderfyniad.

S	Gwneud trafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau yn rhywbeth cymdeithasol (<i>social</i>)	Pwysleisio mantais gymdeithasol rhoi organau fel gweithred 'arwrol', sy'n ei gwneud hi'n haws codi a thrafod y pwnc a phenderfyniadau â'r teulu.
T	Sicrhau bod penderfyniadau ynghylch rhoi organau yn cael eu trafod yn amserol (<i>timely</i>)	Adlewyrchu'r syniad bod meddwl am bryd i godi'r mater o roi organau yn benderfyniad anodd drwy annog pobl i beidio â gadael pethau'n rhy hwyr gan osgoi gwneud iddynt deimlo eu bod o dan bwysau.

7. Casgliadau ac argymhellion

7.1 Mae'r diagram isod yn crynhoi'r ffactorau sy'n debygol o helpu i annog cyfranogwyr i drafod penderfyniadau ynghylch rhoi organau gyda'r teulu:

Awduron yr adroddiad: GfK

Adroddiad ymchwil llawn: Hollings, P. (2017). *Deddfwriaeth rhoi organau: trafod penderfyniadau â'r teulu*. Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 42/2017.

Ar gael yn: <http://gov.wales/statistics-and-research/evaluation-human-transplantation-wales-act/?lang=cy>

Barn yr ymchwilwyr yw'r farn a fynegir yn yr adroddiad hwn ac nid o reidrwydd farn Llywodraeth Cymru.

Am ragor o wybodaeth, cysylltwch â'r canlynol:

Janine Hale

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

Ebost: janine.hale@llyw.cymru

OGI © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol 978-1-78859-149-2